

Zaključak

Cini mi se ironičnim što u ovom članku nije poklonjena pažnja temeljima na kojima je sazdan cilj komunikativne kompetencije. Komunikativna je kompetencija vezana uz *tko, kada, gdje, što i zašto* upotrebe jezika u realnom svijetu. Ne smijemo zaobilaziti ova pitanja kad nastojimo da nastavnici postave komunikativnu kompetenciju kao glavni cilj poučavanja jezika. Štoviše, čitav niz ciljeva koje smo prihvaćali u posljednjih 20 godina u mnogim je slučajevima zbunjivao nastavnike i dovodio ih do apatije.

Ne želeći zaustaviti sat, možemo li bar na čas zadržati visak dok svi koji radimo pokušamo potražiti najekonomičnije, primjenljive i elastične putove kojima se može postići komunikativna kompetencija? Ako tom cilju pridemo vodeći brigu o širokom spektru učenika, on može postati jedan od najsnažnije motivirajućih ciljeva pri poučavanju jezika koji je naša profesija dosad zamislila. Taj je cilj vrijedan da se o njemu misli i da se istražuje.

Prijevod i bilješka: *Damir Kalogjera*

Betty K. Taska

MINI VJEŽBE IZ STRIPOVA

Jedan od najraširenijih oblika popularne zabave jesu stripovi. Gdje god naši neke novine, obično ćemo naći i neke stripove.

Što je zapravo strip? U biti to je serija crteža smještenih u okvire, zvane »polje«. U tim se »poljima« pojavljuju jednom ili više puta određeni likovi, razvijajući tako priču, koja može završiti istog dana ili potrajati duže razdoblje, pojavljujući se u epizodama. Govor pojedinih likova pojavljuje se u uokvirenom prostoru zvanom »balon«. Većina Amerikanaca zove stranicu u novinama koja sadrži stripove »funny page« (zabavna stranica) ili jednostavno »funnies« (šale). Ponekad je to prva stvar koju čitaoci pogledaju kad otvore svoj dnevni list.

Nastavnik engleskog kao stranog (ili drugog) jezika koji želi oživiti svoje satove može naći mnogostran izvor materijala na prvoj stranici stripova na koju naiđe. Mnogi nastavnici upotrebljavaju stripove povremeno, za razonodu. No nastavnik koji sistematski proučava dnevne stripove može naći neprocjenjiv nastavni materijal na prirodnom, govornom engleskom, a pored toga i privlačne crteže kojima može ilustrirati gotovo sve što želi protumačiti.

Vrlo dobra strana nekih stripova je ne samo to što se oni sviđaju učenicima svih dobi, već isto tako pružaju i jezični materijal, koji ima kulturnu bazu i pedagoški je koristan. Postoji više razloga njihove privlačnosti:

1. Jezik stripova je kolokvijalan, a dijalozi prirodni.
2. Stripovi su vizualno privlačni, a njihovi jednostavni i jasni crteži potkrepljuju jezik.

3. Oni nam govore ponešto (često i vrlo mnogo) o kulturi društva koje predstavljaju. Budući da obično odražavaju autentične isječke iz života, idealni su za tu svrhu.
4. Čini se da za njih ne postoji dobna granica. Svi ljudi, doduše, nisu oduševljeni pristalice stripa, ali i djeca i odrasli uživaju u njima.
5. Kratki su, ali dovoljno kompletni da se brzo pročitaju i razumiju. Poanta u njima često je očita i lako se shvaća.

Ideje za korištenje stripova u razredu mogu biti najrazličitije, ovisno o mašti i o dosjetljivosti nastavnika. Željela bih opisati jedan od načina na koji se mogu upotrijebiti, a zovem ga *mini-vježbe*. Takva vježba nije samo razonoda, već je to zapravo integralni dio obrade neke specifične jezične jedinice.

Na početnom ili srednjem stupnju nastavnik može upotrijebiti *mini-vježbu* da bi pomogao učenicima u svladavanju nekog određenog elementa u engleskom dok prelaze iz mehaničke faze u mnogo značajniju upotrebu jezika u komunikaciji. Neka gramatička ili leksička jedinica koju udžbenik možda prezentira na suhoparan ili površan način, odjednom oživi uz pomoć stripa u kojem je primijenjen stvaran jezik. Učenici to veoma cijene. U naprednijim razredima stripovi mogu poslužiti kao polazna točka za diskusije ili kao inspiracija za dijaloge koje stvaraju sami učenici.

Stvaranje mini-vježbi

Evo nekoliko točaka koje treba uzeti u obzir kad se sastavljaju *mini-vježbe*! Sve što je bitno grupirat ću pod naslovima »Kriterij izbora«, »Metoda izlaganja« i »Praktična primjena«.

A. Kriterij izbora

1. Strip mora biti od jednog reda - obično 2-3 »polja«.
2. Mora biti kompletnan — znači ne smije biti dio duže priče koja se razvija iz dana u dan.
3. Mora sadržavati, i ponavljati ako je moguće, neku gramatičku jedinicu ili upotrebu, leksički pojam, teškoću u izgovoru itd., tj. ono što je u fokusu vježbe.
4. Jezik mora biti normalan, opći, što jednoznačniji; po mogućnosti sa što manje igre riječi ili dvosmislenih izraza. Tada će ispuniti zahtjeve.
5. Idealno bi bilo da strip uključuje više od jednog lika, iako i monolog jedne osobe često pruža dobar model jezične upotrebe.
6. Mora sadržavati nešto zaista smiješno, u čemu će razred uživati. Suviše je stripova koji to nisu (oni su »funnies« samo po svom imenu!). No mnogi kratki stripovi redovito pružaju nešto što je bar donekle zabavno. Nastavnik mora nastojati da pronade univerzalije — karakterne crte, mane ljudske prirode, nazore i zabune — sve što je ljudima zajedničko. Važno je da se čuvamo bilo čega što bi se moglo protumačiti kao etnička ljaga ili uvreda neke kulture.
7. Strip se mora svidjeti i nastavnicima. Ustanovila sam da imam neke predrasude o određenim stripovima. Smatram da su crteži ponekad neukusni, a jezik uvredljiv. Čak ako ih učenici i vole, ne mogu dovoljno prevladati

svoje osjećaje i efikasno ih upotrijebiti kao nastavno sredstvo. Isto tako, ako vidim da učenici pokazuju osobitu averziju prema stripu koji sam odabrala, odmah ga napuštam. Neki od stripova iz američkih novina koji udovoljavaju uvjete što sam ih prije navela jesu npr. *Peanuts*, *Blondie*, *Nancy*, *Freddy*, *Hagar*, *Mut and Jeff*, *Funky i Hi and Lois*.

Nije potrebno čekati da se dođe do obrade neke nastavne jedinice, recimo »future-real condition« pa da se tek onda počne tražiti strip koji će sadržavati rečenice *if ... will*. Zapravo, ako se zaista čeka do tog vremena, vjerojatno neće biti lako naći takvu rečenicu. Trebalo bi sistematski odabirati iz svih izvora koji nam stoje na raspolaganju sve one stripove koji sadrže potencijalno korisne jezične materijale a odbaciti sve one koji su previše rječiti ili one koji imaju previše jezičnih problema. Treba imati na umu redoslijed gradiva u udžbeniku koji je u upotrebi. Strip koji sadržava različita glagolska vremena, na primjer, ne bi bio prikladan ako gradivo nije prethodno obrađeno.

B. Metoda izlaganja

Pošto odaberemo strip i odlučimo koja će jedinica biti fokus vježbe, treba da pažljivo i brižno napišemo plan rada. Treba paziti da se u nj ne uključi previše materijala jer će inače biti promašen cilj mini-vježbe. Evo nekoliko stvari koje se mogu učiniti!

1. *Proširenje vokabulara*. Pronašla sam da se riječ *get* upotrebljava u jednom stripu *Hi and Lois* u nekoliko različitih nijansi značenja. Sastavila sam listu od deset najčešćih značenja tog mnogo upotrebljavanog glagola (ne uključivši oblike *get* s česticom ili prijedlogom kao što su *get up*, *get along* itd.) te sam dala uzorke rečenica za svako od tih značenja.
2. *Slaganje vremena*. Može se uzeti dominantna rečenična shema i izraditi pojednostavnjeno gramatičko objašnjenje. Jedan od stripova *Funky* pružio je ovaj dragulj: kad Derek pita svoju nastavnicu da li prolazi ili pada (*pass/fail*), ona odgovara: »If you get A,B,C, or D, you pass; if you get F, you fail.« To predstavlja odličnu priliku da se objasni kako se futur ne mora uvijek upotrijebiti u realnoj pogodbenoj rečenici, a isto tako da se objasni američki sistem ocjenjivanja.¹
3. *Ponavljanje glagola*. Jedan od stripova o *Freddyju* imao je sukcesivno u tri »polja« razna glagolska vremena: present perfect, future i present tense. Nastavnik koji bude upotrijebio taj strip može pripremiti vježbe u kojima će učenici morati upotpuniti te glagoske oblike.
4. *Ortografija*. Nancy kaže svom prijatelju Sluggou: »Znam napisati riječ od jedanaest slova a da upotrijebim samo četiri slova« i zatim ispisuje na zid Mississippi. Koristeći se tim stripom možemo učenicima zadati da napišu razne druge riječi ili imena država: državu koja počinje s A, završava

¹ Većina škola, koledža i sveučilišta u SAD upotrebljava za ocjenjivanje sistem slova: A, B, C, D, F. Značenje slova je otprilike ovako: A = odličan, B = dobar, C = prosječan (prolazno), D = jedva prolazno, F = pada. (Slovo E se ponekad daje privremeno, kako bi se označila nepotpunost, tj. da je učenik izvršio svoje dužnosti s prolaznom kvalitetom, ali da jedan ili više zadataka još nije završio.) Kod nekih predmeta, osobito u koledžima ili na sveučilištima (rijetko u srednjim školama) postoji samo ocjena »Pass/Fail« (prolaz/pad). U tom se slučaju ocjene A, B, C, ili D bilježe samo kao »Pass« (prolazno) pa tako ne utječu na učenikov prosjek.

s A i ima dva A u sredini (Alabama); drugu koja je »visoka«² u sredini a okrugla s oba kraja (Ohio — to je stara zagonetka poznata većini školske djece u SAD).

5. *Izgovor.* U jednom drugom stripu (*Nancy*) Sluggo pozdravlja riječima »Happy New Year« psa, mačku i pticu koje susreće na svom putu. No kad dolazi do žabe koja skače, on mijenja svoj pozdrav u »Hoppy New Year« (to hop — skakati). Ovdje se može vježbati s učenicima razlika između (ae) i (a) (ae) te raditi na kontrastnim parovima kao: cat — cot, mapping — mopping, *He sat on the cat — He sat on the cot*, itd. (Vidi strip A)
6. *Gerund, infinitiv i particip.* Gerund kao objekt prijedloga čini dominantnu jezičnu shemu u jednom od stripova o *Nancy*. Jedan mali prijatelj pita Sluggoa na koji način pčele proizvode zujanje. On odgovara: »By flapping their wings,« i primjećuje: »Girls make the same sound by flapping their tongues.« Upotrijebimo li taj strip, možemo učenicima postavljati slična pitanja s *how*, očekujući da odgovore oblikom *by ... -ing*. (Nastavnici koji duboko osjećaju muški »šovinizam« u Sluggovoj primjedbi mogu to iskoristiti za diskusiju vezanu uz taj problem.) (Vidi strip B)
7. *Rod u engleskom.* Blondie želi znati zašto se planinski lanac *Himalayas* ne zove *Heralayas* (vidi strip C), a Peter se u stripu žali na to da ga *girlkotiraju* (*girlcotted*).³ Može se govoriti o prirodnom rodu u engleskom i tražiti da učenici daju muške, odnosno ženske ekvivalente onih engleskih riječi koje pokazuju rod.
9. *Konstrukcija komparativa.* Komparativ *worse than*, koji se ponavlja u jednom stripu o *Freddyju*, može biti poticaj za niz kontroliranih pismenih vježbi u kojima učenici moraju stvoriti nove rečenice, slijedeći model i supstituiraajući druge pridjeve u komparativu za *worse*.
10. *Modali.* U jednoj od svojih uobičajenih razmjena mišljenja Blondie i Dagwood upotrebljavaju oblike *can*, *can't*, *would*, *could* i *couldn't*. Uzmemo li takav strip, možemo dati ilustraciju upotrebe modala za izražavanje mogućnosti, vjerojatnosti itd. te razviti popratne vježbe u kojima će učenici sami davati odgovarajuće oblike.

Važno je da vježba bude kratka i usmjerena cilju, kao u navedenim primjerima. Treba dobro paziti na nivo vokabulara. Neki strip može imati upravo onu rečeničnu shemu koju tražimo, ali i sadržavati suviše mnogo riječi koje su učenicima nepoznate — on tada ne služi svrsi.

Mnogi se stripovi mogu eksploatirati zbog isključivo kulturnih vrijednosti. To možemo naći u individualnim karakterizacijama, kao i u situacijama. Frizure, odjeća, kućne scene, susjedstvo, okolina škole, uredi, dućani te gradske i seoske sredine — sve se to može pronaći i o tome diskutirati.

Finiji aspekti kulture moraju se izvesti iz konteksta. Stripovi nam mnogo govore o raznim stavovima, međuljudskim odnosima (kao, na primjer, odnos roditelja i djece, muža i žene, ravnopravnih grupa, braće i sestara), zatim o raznim oblicima ponašanja (ljubav, posao, škola), a isto tako i o obiteljskim sredinama, o zajednici, o sukobima manjina i o gradskom životu. Pri tom treba voditi brigu o interesu i dobi učenika.

² »O-hi-o« — *hi* izgovara se jednako kao i *high*, što znači »visok«.

³ *Girlcotted* je, naravno, riječ koju je pisac stripa stvorio analogno riječi *boycott*.

Običaji u vezi s praznicima, vjenčanjima i rođendanima pružaju još jednu vrstu informacija o kulturi i sasvim se prirodno s vremena na vrijeme pojavljuju u stripovima.

Jedna od najčešćih općekulturnih tema jest odnos među generacijama (na primjer, većina stripova o porodicama — Blondie ili Hi and Lois) sukob muškarac—žena ili »rat među spolovima« (*Jigs and Maggie, Born Loser, Andy Capp*), tinejdžeri (*Funky, Archie, Penny*), politička satira (*Doonesbury, Pogo*) te starmala djeca (*Peanuts, Freddy, Nancy Luther* itd.).

Odraslim učenicima može se predložiti da objasne na koji se način kulturne vrijednosti dane u stripovima na engleskom jeziku podudaraju s njihovom vlastitom kulturom ili se razlikuju od nje. Isto tako mogu često otkriti zašto njima uopće nije smiješno nešto što se čini smiješnim Amerikancu ili Englezu. Humor neke zemlje često otkriva mnogo o nacionalnom karakteru. Tradicija Amerikanaca da se šale na svoj i na tuđi račun može se mnogim učenicima činiti neobičnom. Dovedemo li ih do toga da razumiju, ako ne i cijene taj aspekt nacionalne ličnosti, to će proširiti njihove poglede i povećati njihovu sposobnost da komuniciraju s Amerikancima kod kuće i u inozemstvu. Takva sociološka upotreba stripova može biti korisna u radu s odraslima, koji bi inače mogli pomisliti da upotreba takvog materijala kao što su stripovi ponižava.

C. Praktična primjena

1. *Reprodukcija.* Stripovi se za razrednu upotrebu mogu reproducirati na razne načine. Ako imamo na raspolaganju aparat za fotokopiranje, najbolje će biti da načinimo određen broj kopija vježbe i da ih podijelimo učenicima. Fokus nastavnog sata, strip i vježbe mogu se na odgovarajući način smjestiti na jednu stranicu (vidi uzorke vježbi uz stripove iza članka). Učenici mogu imati bilježnicu ili specijalan fascikl za mini-vježbe kao dodatak udžbeniku. Uz mini-vježbe neka označe stranicu udžbenika na kojoj će naći svaku gramatičku jedinicu koja traži detaljnije objašnjenje ili produblivanje.

Mnogi nastavnici nemaju aparat za fotokopiranje, ali u školi možda postoji grafoskop ili epidijaskop. U tom slučaju mogu se šapirografirati vježbe i tekst stripa te podijeliti učenicima, a za vrijeme sata nastavnik će projicirati sam strip.

Ako nastavnik ima samo jednu kopiju stripa, kao što sam je ja imala na svojim satovima u Africi, može je pričvrstiti na ploču, a sav ostali materijal i vježbe ispisati kredom.

2. *Izlaganje.* Nastavnik izlaže glavnu misao vježbe, a učenici gledaju strip dok nastavnik čita tekst, identificira likove i objašnjava nove riječi. Zatim učenici tiho, u sebi čitaju strip. »Baloni« pomažu početnicima i sporim čitačima da pažnju usmjere na samo jednu jezičnu jedinicu ili misaonu grupu; jedan bi izričaj trebali promatrati kao blok, a ne kao niz nepovezanih riječi. Može se provesti i brza vježba usvajanja ritma i intonacije ako nastavnik smatra da bi to moglo koristiti. Dijalozi u nekim stripovima mogu isto tako poslužiti za brzu dramatizaciju ili za čitanje u parovima.

Nakon toga tražit ćemo da učenici prepoznaju gramatičku jedinicu koju ćemo zatim detaljnije objasniti i prema potrebi potkrijepiti drugim primjerima.

Vježbe bazirane na tom radu mogu se zadati kao individualne domaće zadaće ili kao rad u razredu. Možda će se učenicima svidjeti da rade u parovima, i to tako da svaki par dobije po jednu stranicu (ako je broj kopija ograničen). Možemo zadati da pismeni rad učenici napišu u bilježnice; u tom ćemo slučaju skupiti listove s mini-vježbama i ponovo ih upotrijebiti u nekom drugom razredu.

3. *Eksploatacija.* Mini-vježba je sada ispunila svoj neposredni cilj. Nastavnik će odlučiti koliko daljnjeg rada želi generirati iz te vježbe. Na početnom stupnju može tražiti od učenika da govore o slikama i da opisuju stripove: da prepoznaju dijelove odjeće, namještaja, itd., da opisuju izraze lica i radnje, da izvode zaključke o vremenu i o emocijama likova itd.

Na srednjem stupnju možemo tražiti da učenici govore o tome kako bi oni reagirali u situaciji sličnoj onoj iz stripa. Učenici mogu isto tako predložiti drukčiju poantu stripa; ili mogu izmisliti posve nov dijalog, već prema tome što misle da bi likovi mogli reći u odgovarajućoj situaciji.

Napredni razredi vole ispitivati tekst s aspekta kulturnih razlika, kao što je već prije spomenuto, a isto tako su obično veoma zadovoljni ako nađu primjere teškog, ali kolokvijalnog jezika.

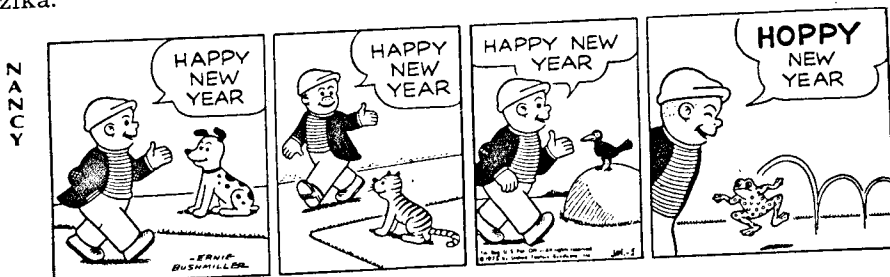
U nekim slučajevima možemo upotrijebiti mini-vježbu kao uvod u neku jedinicu iz udžbenika.

U mnogim zemljama izvan engleskog govornog područja američki se stripovi objavljuju u lokalnim novinama u prijevodu.

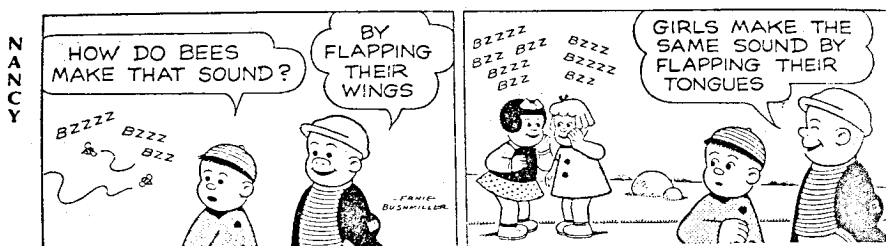
Oni mogu poslužiti za mini-vježbe u prijevodu, a iz njih se može razviti interpretacija, i to tako da učenici prodiskutiraju tekst na materinjem jeziku pa onda odlučuju koja bi bila najbolja verzija na kolokvijalnom engleskom. Druga je mogućnost da nastavnik izreže dijaloge iz »balona« prije nego što prezentira strip pa da zatim traži da razred sam, prema onom što sugeriraju crteži, stvori prirodan dijalog na engleskom. (To se isto tako efikasno može provesti i onda kad postoje verzije na engleskom; u takvu se slučaju dobiveni rezultati mogu usporediti sa stvarnim tekstom.)

Čak ako nastavnik i ne može u potpunosti iskoristiti stripove prema svojim sugestijama, on će možda ipak naći inspiraciju za dodatni materijal. Mini-dijalozi, na primjer, mogli bi se koristiti bez vizualnog stimulusa samog stripa. A nastavnik kojem engleski nije materinji jezik možda će ustanoviti kako su ti tekstovi za nj dobra vježba i izvor razumijevanja onoga što pokreće i motivira Amerikance.

O stripu kao autentičnom i prirodnom fenomenu kulture napisano je mnogo ozbiljnih studija. Možda je pretjerano hvalisati se njima kao dijelom američke baštine, ali vjerujem da ih vrijedi pobliže ispitati kao ogledalo nacionalnog jezika i preokupacija. Stripovi su puni korisnog materijala za učenike engleskog jezika.

-ING FORMS AFTER PREPOSITIONS

The only verb form that occurs immediately after a preposition (except to) is the *-ing* form.

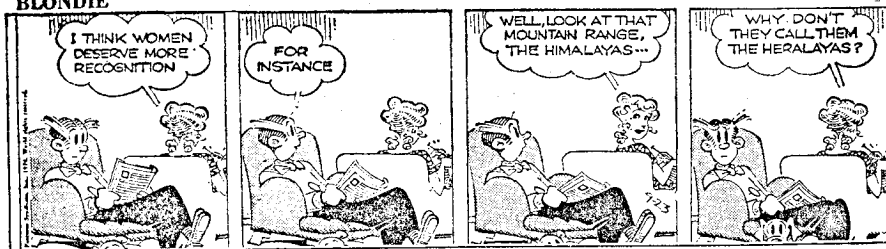
Note: When a *how*-question asks about an action, the response begins with *by* followed by an *-ing* form.

Answer the following questions. Use an *-ing* form in your answer.

1. How do students learn English?
2. How can I improve my pronunciation?
3. How can one tell if it's raining?
4. How do some people become rich?
5. How does a fish move from place to place?
6. How did Hilary and Tensing get to the top of Mount Everest?
7. How did Columbus discover America?

GENDER

BLONDIE

1. What is *gender*?
2. Do any English words show gender?
3. Which ones?
4. What is *natural gender*?

Classify the following nouns as masculine, feminine, or neutral:

actor	friend	stallion	student
queen	duke	countess	mother
child	pig	baby	uncle
woman	cow	master	cousin

Give the contrasting masculine/feminine forms for the above nouns where possible.

Prijevod: Vesna Muhvić-Dimanovski

LITERATURA

- Becker, Stephen. 1959. *Comic Art in America*. New York, Simon and Schuster.
- Daniels, Les. 1970. *Comics. A History of Comic Books in America*. New York, E. P. Dutton and Co.
- Marsadie, Bernard and Roland Saint-Peron. 1973. "Exploitation pédagogique des bandes dessinées de la presse des jeunes français," *Le Français dans le Monde* no. 98
- Sinnema, John R. 1957. "Cartoons in Conversation Classes," *Modern Language Journal* vol. 41, no. 3.
- Stieglitz, Francine. 1973. *Using Comic Strips in ESOL Classes*. (Unpublished Paper, TESOL Convention April 1973.)